

ZONGOR GÁBOR

Az önazonosság védelme, vagy valami egészen más

Protecting your Identity, or Something else Entirely

•
SZERZŐ:

ZONGOR GÁBOR, jogász, nyugdíjas önkormányzati érdekvédő,
zongor53@gmail.com, ORCID: 0009-0009-4269-4243

JEL kód: D63, H70, I39, K42, Z13

Kulcsszavak: önazonosság • kitiltás • diszkrimináció • eszköztelenség

Absztrakt: A magyar önkormányzati rendszer elmúlt több mint másfél évtizede a tudatos, fokozatos és folyamatos leépítés időszaka. Az Alkotmányt váltó Alaptörvény eleve leértékelte az önkormányzatok helyét és szerepét, lényegében részleges autonómiával rendelkező, de a kormányzat alá rendelt, az állami feladatok végrehajtó szervezetévé alakította át a helyi hatalom birtokosait. Az önkormányzáshoz való jog ma már nem alkotmányos alapjog.

Ebben a megszorító, alárendelő, a kormányzat mindenhatóságát megjelenítő hierarchikus rendszerben új „lehetőségként” jelent meg a helyi önazonosság védelméről szóló törvény.

A törvény hatálybalépése óta, 2025. második félévében megalkotott 236 helyi önkormányzati rendelet átfogó vizsgálata alapján került sor a kialakult helyzet bemutatására. A rendeleteket megalkotó települések térségi elhelyezkedése, önkormányzó képessége alapján érzékelhető, hogy az ország e tekintetben is három részre bontható. A többséget az elszegényedő, leszakadó települések és régiók alkotják, ahol a betelepülés megakadályozása a cél a meglévő struktúra és minőség konzerválása érdekében.

A másik két csoportba tartozó – az agglomerációs és az üdülő – települések alapvetően a jelentősen megnövekedett számú lakosság és az azt kiszolgáló infrastruktúra közti feszültség kezelésére használják a törvény nyújtotta tilalmi eszközöket. Felsejlik még egy negyedik kategória, a külföldi, a határ menti, elsődlegesen a szlovákiai polgárok betelepülésének korlátozására.

A műhelytanulmány felvillant még néhány sajátosságot és szakmai véleményt, valamint a jövőre vonatkozóan rögzíti, hogy a törvény által adott eszközök nem alkalmasak a meglévő, valóságos problémák kezelésre. A települési önazonosság „védelme” csak az önkormányzatiság átfogó megerősítésével valósítható meg tartósan és fenntarthatóan.

AUTHOR:

GÁBOR ZONGOR, Lawyer, Retired Local Government Advocate,
zongor53@gmail.com, ORCID: 0009-0009-4269-4243

JEL code: D63, H70, I39, K42, Z13

Keywords: self-identity • exclusion • discrimination • powerlessness

Abstract: *For more than a decade and a half, the Hungarian municipal system has been undergoing a period of deliberate, gradual, and continuous downsizing. The Fundamental Law, which replaced the Constitution, devalued the position and role of local governments from the outset, essentially transforming local authorities into partially autonomous but government-controlled bodies responsible for carrying out state tasks. The right to local government is no longer a constitutional fundamental right.*

In this restrictive, subordinate hierarchical system reflecting the omnipotence of the government, the law on the protection of local identity appeared as a new „opportunity.”

Based on a comprehensive review of 236 local government regulations enacted since the law came into force in the second half of 2025, the current situation was presented. Based on the regional location and self-governing capacity of the municipalities that enacted the ordinances, it is apparent that the country can be divided into three parts in this respect as well. The majority consists of impoverished, disadvantaged municipalities and regions where the goal is to prevent settlement in order to preserve the existing structure and quality.

The settlements belonging to the other two groups – agglomeration and resort settlements – basically use the prohibitive measures provided by the law to manage the tension between the significantly increased population and the infrastructure serving it. A fourth category also emerges: restrictions on settlement by foreign nationals, particularly those from neighboring countries, primarily Slovak citizens. The workshop study highlighted a few other characteristics and professional opinions, and concluded that the tools provided by the law are not suitable for addressing existing, real-world problems. The „protection” of municipal identity can only be achieved in a lasting and sustainable manner through the comprehensive strengthening of local government.

AZ ÖNAZONOSSÁGRÓL MINT JOGILAG MEGFOGHATATLAN FOGALOMRÓL

Orbán Viktor miniszterelnök 2025. év februárjában mondott éwertékelő beszédében¹ a következőképpen adta ki a feladatot: „Kedves Barátaim! Komoly vitát szimatolok a kistelepülések önvédelmének jogáról. Van-e joguk a kistelepüléseknek megvédeni falusi, vidéki méretüket és arculatukat? Ha van, akkor adjunk nekik eszközöket, hogy érvényt is szerezhessenek a joguknak, és gátat szabhassanak a beköltözésnek. A vidék, a falu, a kisváros nem kísérleti terep, hanem örökség. Tisztelt Navracsics miniszter úr, adjuk hát meg nekik az önvédelemhez való jogot!”

Az itt bejelentett kistelepülési önvédelem alakult át valamennyi településen, elvileg a nagyobb városokban is bevezethető önazonosság védelmére vonatkozó szabályozássá. Az Alaptörvény 2025. április 14-i, immáron tizenötödik módosítása akként rendelkezett, hogy a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jog gyakorlása nem járhat Magyarország helyi közösségei önazonosságához való alapvető jogának sérelmével, amellyel megalapozták a helyi önazonosság védelméről szóló törvényt.²

Az új törvényi szabályozás 2025. július 1-jén lépett hatályba, míg a hozzá kapcsolódó kormányrendelet csak augusztus 1-jén. Teljes körűen ekkortól nyílt meg a helyi szabályozás lehetősége.

A helyi önazonosság a legutóbbi időig nem volt jelen a közbeszédben, miközben a települési, területi identitás ügye és kutatása már több évtizedes.

Mind az Alaptörvény, mind pedig az annak végrehajtására született törvény az önazonosságot, magától értetődő fogalomként használja, és lényegében összemossa a nemzeti és a helyi önazonosságot. A huszadik századi magyar történelem- és társadalomtudományi gondolkodók egyik legmeghatározóbb alakja, Szűcs Jenő Nemzet és történelem címmel 1974-ben megjelent tanulmánykötetében máig ható egyértelműséggel különíti el a két fogalomkört.

„A politikai haza fogalma a szülőföld képe mellé iktatódott, anélkül hogy ez utóbbi megsínylette volna. Különnemű jelenségekről van ugyanis szó. A szülőföld: tapasztalat, élmény, emlék. A politikai haza eredendően: eszme. Ezen az eszmén kezdetben viszonylag szűk intellektuális réteg: politikusok, írók, jogászok, történetírók, filozófusok, a nemzeti öntudat „propagandistái” dolgoztak, formálták ki azt szónoklatokban és közjogi elméletekben, a nemzet múltjáról, helyéről és hivatásáról alkotott teóriákban és költeményekben, politikai pamfletekben és nemzeti himnuszokban, mígnem az egész gondolatkör az iskolákon, a tömegkommunikáció egyre bővülő eszközein, újságokon, könyveken át valóban tömegek közkincsévé vált. Nemes és jogos törekvések jelszavaiként olykor, hazug és demagóg tendenciák szolgálatában máskor. Nem primer érzelmeké az indíttatás itt, hanem a szekunder ideológiai mozzanaté: az elsajátított, a vállalt nemzeti eszméé. A „haza” az eszmékben és a propagandában – főként Közép-Kelet-Európában olykor már akkor elkészült, amikor a politikai viszonyokban területi realitásként még meg sem volt.”

A Magyar Etimológiai Szótár³ az identitás fogalmát az önazonossággal azonosítja, így a továbbiakban én sem teszek különbséget a kettő között.

Az önazonosság védelméről szóló törvény bevezető részében lényegében sikertörténetként írja le, hogy az önkormányzatokat a közszolgáltatások túlnyomó többségének ellátásá-

tól megfosztották, és rögzíti: „Az elmúlt évtized közfeladat-újrendezési folyamata megteremtette a lehetőségét annak, hogy az önkormányzatok a helyi közösségük szempontjából fundamentális helyi közügyekre tudjanak összpontosítani. Ezek közül az egyik legfontosabb a helyi önazonosságuk megőrzése és védelme, amelyet jelentősége ellenére közjogi szabályozásunk eddig nem tekintett jogi védelemre érdemes alapvető jognak, és védelmében markáns, az egyéni jogokon felülemelkedő és kizárólag a közösség érdekeit szem előtt tartó jogi eszközöket sem adott az önkormányzatok kezébe.”

Miközben az önazonossághoz való jog a település közösségének minden tagját megilleti, aközben a helyi közösség önazonossághoz való jogának érvényesítője az önkormányzat. „Az alapjog érvényesítése ezért elsődlegesen nem alanyi jogok biztosításával történik, hanem akként, hogy mind a jogvédelmi eszköz megválasztása, mind pedig gyakorlati érvényesítése terén a települési önkormányzat rendelkezik jogi eszközökkel.”

A törvény preambuluma jelentős ígérvényt fogalmaz meg: „A helyi közösség önazonossághoz való joga érvényesítéséhez eszközöket kap ahhoz, hogy megvédje a helyi társadalmának életformáját, hagyományait, szokásait, rétegződését.”

Jogosan fogalmazza meg a bevezető, hogy „A helyi önazonosságot elsősorban azon tényezők befolyásolják negatívan, amelyek a társadalmi fejlődés szempontjából nem tekinthetők szerves fejlődésnek, és abból a település saját erőforrásai kimaradnak vagy e folyamat során azok kimerülnek.” Vélhetően a törvénytörvény írói itt nem a települési önkormányzatok hozzájárulása nélküli akkumulátorgyárak telepítésére,⁴ vagy kormányzati támogatással megvalósított, visszafordíthatatlan környezeti károkozásokra, vagy kiemelt kormányzati beruházással minősített lakópark építésekre gondoltak.

A hangzatos törvényi kinyilatkozáskok – így többek között, hogy ezzel a szabályozással a „helyi közösségek jövője a saját kezükbe kerül” – azért sem helytállóak, mert az elmúlt másfél évtized alatt a települési önkormányzatok tényleges mozgásteret jelentős mértékben korlátozta vált.

A törvényben sorakozó homályos fogalmak jogilag nehezen értelmezhetők. Többek között erre is felhívta a figyelmet Kiss Norbert, a Nemzeti Köszolgálati Egyetem professzora a „*Ki a gyűttment? Avagy a helyi önazonosság zsákmacskája*” című szakmai blogbejegyzésében.⁵

Jogos a felvetése, hogy „Nem valószínű azonban, hogy bármely település rendelkezne az önazonosságot szabatosan és a helyi közakarattal támogatott módon megfogalmazó dokumentummal”, továbbá „Kétséges, hogy megfelelné a jogbiztonság követelménynek az önkormányzatok rendelete, ha a települési önazonosság nincs konkrétan megfogalmazva, pusztán a betelepülési engedélyekről döntő képviselők fejében élő absztrakciók kavalkádja marad”.

További aggályként és problémaként kiemeli: „A törvény bátran felvállalja, hogy „a települési közösségnek jogában áll meghatározni azt, hogy a településre kik és milyen feltételekkel települhetnek be”. A betelepülők emberi méltósága, az egyenlő elbánás és diszkrimináció tilalma azonban olyan korlátok, amelyek vélhetően sokkal szűkebbre vonják az önkormányzat lehetőségeit, mint azt az első rendeletek és a várakozások sugallják. Az első panaszok és jogorvoslati döntések igazolni fogják, hogy a politikai cél és annak kommunikációja jóval nagyobb mozgásteret rajzolt az önkormányzatoknak, mint amit jogszerűen valóban be tudnak járni.”

A települési önkormányzatok önazonosságának megerősítését jelentő sokrétű lehetséges szabályozás kifejtése helyett a törvény leszűkíti a védelmet a betelepülők és ennek révén a lakosságszám befolyásolására, korlátozására, mint az önazonosság legfőbb kérdésére.

Az önazonosságvédelmi törvény Alaptörvény ellenességével kapcsolatos aggályait részletesen fogalmazta meg Dr. Szalayné Dr. Sándor Erzsébet a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes 2025. november 3-ai figyelemfelhívásában, amelyet a következőkkel zárt:

„Nemzetiségi biztoshelyettesként hangsúlyozom: a jogállamiság elve és a diszkrimináció tilalma megköveteli, hogy a jogalkotó és a jogalkalmazók a nemzetiségi közösségek jogait kiemelt védelmet élvező alkotmányos értéknek kezeljék. Elfogadhatatlan, hogy a helyi önazonosság védelme mint hivatkozási alap a társadalom legkiszolgáltatottabb csoportjainak kirekesztéséhez vezessen. A szabályozás jelen formájában közvetett diszkriminációt és súlyos alapjogi visszasságokat eredményezhet, amelyek nemcsak a roma közösségeket, hanem szélesebb társadalmi rétegeket is hátrányosan érintenek.

Felhívom a jogalkotó és az illetékes állami szervek figyelmét arra, hogy az alapjogok sérelmének veszélyét hordozó szabályozási és önkormányzati gyakorlatok mielőbbi korrekciója elengedhetetlen a jogállamiság, az egyenlő bánásmód és a nemzetiségi jogok érvényesülése érdekében, ezért javaslom a hivatkozott szabályozás soron kívül történő alapjogi felülvizsgálatát és módosítását, szükség esetén hatályon kívül helyezését.”

Az idézett dokumentum a biztoshelyettes mandátumának lejártát követően lekerült az Alapvető Jogok Biztosa Hivatalának honlapjáról.⁶

Az elméleti felvezetésből érzékelhető, hogy meglehetősen képlékeny terület az önazonosság védelme, mégis úgy ítélem meg, hogy szükséges áttekinteni, hogy mi is történt az első félévben és milyen tanulságok vonhatóak le.

A vizsgálatom a Nemzeti Jogszabálytárba feltöltött, az önazonosság védelme ügyben alkotott önkormányzati rendeletekre fókuszált.⁷ A lakosság lélekszámánál a 2011-es népszámlálási és a 2025-ös közérdekű lakossági KSH adatokat vettem össze.

AZ ÖNAZONOSSÁG VÉDELME T SZABÁLYOZÓ ÖNKORMÁNYZATOKRÓL ÉS RENDELETEKRŐL

Míg a helyi önazonosság védelméről szóló törvény 2025. július 1-én lépett hatályba, addig Mezőkeresztes városa már június 27-ével elfogadta önkormányzati rendeletét. Ez az első rendelet nem igazán sikerült, annak ellenére sem, hogy a szabályozás a később alkotott rendeletekben foglaltakhoz képest kevés korlátot fogalmazott meg. Ugyanakkor megjelenítette azokat a problémákat, amelyeket Kiss Norbert professzor előrevetített. A rendeletet már július végén hatályon kívül is helyezte a képviselő-testület, miközben a törvény végrehajtására vonatkozó kormányrendelet csak augusztus 1-jén lépett hatályba.⁸

Az első rendeletet hamarosan újabbak követték. 2025. második felét vizsgálva, a hatályba lépést követő félévben belül – a Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei Mezőkeresztes 4/2025. (VI. 27.) számú rendeletétől a Tolna vármegyei Medina község szilveszterkor megalkotott 12/2025. (XII. 31.) számú rendeletéig – összesen 236 önazonosságvédelmi rendelet született.⁹ A vizsgálódásom során a később hatályon kívül helyezett rendeletekkel is foglalkoz-

tam, mivel e tekintetben fontosabb a szándék, mint a tényleges megvalósulás. Ugyanakkor a 2026-tól történt változásokra már nem tértem ki.

A vizsgált első félév során egyedül Fejér vármegye maradt fehér folt, ugyanis itt egyetlen önkormányzat sem rendelkezett a védelemről. A rendeletek megalkotását havonta vizsgálva megállapítható számszerűleg szeptemberben (57) született a legtöbb rendelet, de novemberben (51) és decemberben (55) is több mint félszáz önkormányzat szánta rá magát e tárgybán a rendeletalkotásra. (Lásd az 1. számú táblázatot.)

1. táblázat: Önazonossági rendeletet elfogadó települések száma vármegyéenként
Table 1: Number of Municipalities Adopting Self-Identity Regulations by County

Vármegye	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	December	Összesen
Bács-Kiskun	0	0	1	1	4	5	11
Baranya	0	0	1	2	1	3	7
Békés	0	0	0	0	0	1	1
Borsod-Abaúj-Zemplén	2	8	16	10	4	10	50
Csongrád-Csanád	1	0	1	1			3
Fejér	0	0	0	0	0	0	0
Győr-Moson-Sopron	1	1	1	3	7	3	16
Hajdú-Bihar	0	0	2	3	1	2	8
Heves	1	1	5	4	7	8	26
Jász-Nagykun-Szolnok	0	0	3	2	4	7	16
Komárom-Esztergom	0	0	3	1			4
Nógrád	1	4	9	3	9	2	28
Pest	1	2	1	4	5	3	16
Somogy	0	0	1	1	2	1	5
Szabolcs-Szatmár-Bereg	0	4	9	3	2	4	22
Tolna	0	0	1	2	2	5	10
Vas	0	1	1				2
Veszprém	0	0	0	1	1		2
Zala	0	2	2	1	2	1	8
Vármegyek összesen	7	23	57	42	51	55	235
Budapest	0	0	0	1			1
Mindösszesen	7	23	57	43	51	55	236
%	3	10	24	18	22	23	100

Forrás: saját gyűjtés és szerkesztés a <https://or.njt.hu/> alapján.
Source: own collection and editing based on <https://or.njt.hu/>.

Amennyiben azt vizsgáljuk, hogy az adott vármegyei települések számához viszonyítva hányan szánták rá magukat a rendeletalkotásra, akkor országos átlagban csupán 7,4%-os aktivitást tapasztalunk. Míg a települések számát tekintve Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében született a legtöbb, 50 rendelet, viszont ez arányát tekintve 14%-ot jelent, vagyis lecsúszott a dobogós helyről, mivel a legnagyobb arányban Jász-Nagykun-Szolnok (20,5%), Nógrád (21,4%) és Heves (21,5%) vármegyékben voltak a legaktívabbak a települések. Ezzel szemben legkisebb arányban Vas és Veszprém (0,9%) valamint Békés (1,3%) vármegyékben fogadták el a vizsgált rendeletet.

A vármegyei számok áttekintéséből is érzékelhető, hogy az országban az egyes régiók között e tekintetben is jelentős különbségek vannak. Nem meglepő módon Észak-Magyarország települései hozták a legtöbb rendeletet, míg a Fejér vármegyét is magába foglaló Közép-Dunántúlon csak jelképesnek tekinthető az aktivitás. (Lásd a 2. számú táblázatot.)

2. táblázat: *Önazonossági rendeletet elfogadó települések száma fejlesztési régióként*
Table 2: *Number of Municipalities Adopting Self-Identification Regulations by Development Region*

Régió	Rendeletek száma	Települések száma	Aránya	Sorrend
Észak-Magyarország	104	610	17,0	1.
Észak-Alföld	46	389	11,8	2.
Pest Vármegye	16	187	8,6	3.
Dél Alföld	15	254	5,9	4.
Budapest	1	23	4,3	5.
Nyugat-Dunántúl	26	657	4,0	6.
Dél-Dunántúl	22	656	3,3	7.
Közép-Dunántúl	6	401	1,5	8.
Összesen	236	3177	7,4	

Forrás: saját gyűjtés és szerkesztés a <https://or.njt.hu/> alapján.
Source: own collection and editing based on <https://or.njt.hu/>.

A megalkotott rendeletek a kezdetektől meglehetősen nagy sajtófigyelmet kaptak. Olvasva a rendeleteket nyilvánvalóvá vált, hogy a helyi jogszabályi rendelkezések jelentős része nem tekinthető alkotmányos szabálynak, így az egyes vármegyei kormányhivatalok beavatkoztak, vagy a közvélemény hatására változtattak az önkormányzatok. Ugyanakkor az is szembetűnő, hogy néhány, csekélyszámú rendeletet alkotó vármegyékben – Békés, Csongrád-Csanád és Vas – és a fővárosi kerületben eddig még nem változtattak az eredeti szabályozáson.

Az önazonosság védelme ügyében hozott rendeletek változása többféle módon történt.

3. táblázat: *Önazonossági rendeletek változása vármegyénként*
Table 3: *Changes in Self-Identification Regulations by County*

Vármegye	Összesen	Módosítás	Hatályba nem lépés	Hatályon kívül helyezés	Hatályon kívül, majd új rendelet	Változás	Arány
Bács-Kiskun	11	1	0	0	1	2	18
Baranya	7	0	1	0	0	1	29
Békés	1	0	0	0	0	0	0
Borsod-Abaúj-Zemplén	50	1	2	10	9	22	44
Csongrád-Csanád	3	0	0	0	0	0	0
Győr-Moson-Sopron	16	1	0	0	2	3	19
Hajdú-Bihar	8	2	0	2	0	4	50
Heves	26	3	0	2	4	9	35
Jász-Nagykun-Szolnok	16	4	0	0	2	6	37
Komárom-Esztergom	4	0	1	0	0	1	25
Nógrád	28	5	0	2	0	7	25
Pest	16	2	0	0	0	2	12
Somogy	5	1	0	1	0	2	40
Szabolcs-Szatmár-Bereg	22	7	0	1	1	9	41
Tolna	10	3	0	1	0	4	40
Vas	2	0	0	0	0	0	0
Veszprém	2	0	0	1	1	2	100
Zala	8	5	0	1	0	6	75
Budapest	1	0	0	0	0	0	0
Mind	236	35	4	21	20	80	34

Forrás: saját gyűjtés és szerkesztés a <https://or.njt.hu/> alapján.
Source: own collection and editing based on <https://or.njt.hu/>.

Az elfogadott rendeletek egyharmadához legalább egyszer ismételten hozzányúltak a képviselő-testületek. A rendeletek 15%-át módosították, míg 8%-ban az első rendeletet hatályon kívül helyezték és újat alkottak. Kilenc százalékban hatályon kívül helyezésre került a rendelet és 4 önkormányzat (Vékény, Monok, Tiszalúc, Tokod) arról rendelkezett, hogy nem lépteti hatályba rendeletét.

TELEPÜLÉSTÍPUS ÉS LAKOSSÁGSZÁM

A megyei jogú városokat kivéve valamennyi önkormányzati típusból találhatunk települési önkormányzatot, amely megalkotta rendeletét. Az önazonosság védelmével érintett 236 önkormányzathoz egy fővárosi kerület (XVI.), 8 járásszékhely város (Jánoshalma, Kiskunhalas, Cigánd, Ózd, Sátoraljaújhely, Tét, Hajdúböszörmény és Heves), 19 város, 13 nagyközség és a többi (195) község. Csak község, illetve nagyközség alkotott rendeletet Baranya, Békés, Csongrád-Csanád, Komárom-Esztergom, Nógrád, Tolna, Vas, Veszprém és Zala vármegyékben.

A lakosságszámokat áttekintve megállapítható, hogy itt is meglehetősen nagy a szórás.

Tízezer lakos feletti népességgel négy, már korábban említett járásszékhely város – Kiskunhalas, Sátoraljaújhely, Hajdúböszörmény és ebben a körben a legnépesebb Ózd (32.538) – rendelkezik. Hozzájuk még 5 Pest vármegyei (Abony, Biatorbágy, Üllő, Pilis és Törökbálint) kisváros sorolható.

Az önálló polgármesteri hivatal fenntartását lehetővé tevő kétezer fős lakosságszám felett az érintett települések 32%-a rendelkezik, vagyis az önazonosság védelme ügyében aktivizálódott települések lakosság aránya csaknem megfelel az országos teljes körű helyzetnek. Ebből adódóan a települések 68%-a kistelepülés. A kistelepülési körben az 501 és 2000 lakos közötti népességű községek a meghatározóak (67%), míg 101 és 500 közöttiek aránya 27% és van nyolc 100 lakos alatti község is, amely lépett a betelepülés ellen.

Ide tartozik Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyéből Alsóagy (84 fő), Viszló (61), Teresztenye (44), Litka (37), Tornakápolna (21) és az ország legkisebb települése, Debréte (15), Győr-Moson-Sopron vármegyéből Csér (32) és Zalából Magyarföld (54). Közülük Csér népessége stagnál, míg Magyarföld lakossága a vizsgált időszakban 42%-kal nőtt, valamint Teresztenye lélekszáma több mint duplájára nőtt, addig a többiek esetében 9 és 25% közötti arányban csökkent a népesség.

A 2011-es népszámlálási és a 2025. január 1-jei lakosságszám összevetéséből megállapítható, hogy az érintett települések 47%-ban a népesség változatlan maradt vagy növekedett.

A csökkenés mértéke 15%, vagy annál nagyobb Kőrös (-15), Rakacszend (-15), Viss (-15), Terény (-16), Balsa (-16), Debréte (-17), Kisbárkány (-17), Eperjes (-20), Rákócziánya (-21) és a legnagyobb a Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei Nagybarca (-23).

A növekedés mértéke 15%, vagy annál nagyobb Balatonföldvár (+15), Cigánd (+15), Meszes (+15), Nógrádsáp (+16), Keszeg (+16), Nézsa (+16), Üllő (+16), Átány (+17), Kömlő (+17), Lácacséke (+18), Gyarmat (+19), Sajóörös (+19), Tiszatardos (+20), Beret (+20), Felpéc (+20), Biatorbágy (+22), Kiseccet (+123), Kallósd (+135), Győrújbarát (+135), Vilyvitány (+135), Márokpapi (+138), Vácduka (+140), Felsőagy (+153), Magyarföld (+142), Borgáta (+171), Teresztenye (+209), Vámoszabadi (+259) és a legnagyobb Győr-Moson-Sopron vármegyéből Rajka (+274).

AZ ÖNAZONOSSÁG VÉDELME T SZOLGÁLÓ RENDELETEK CÉLJA

Az elfogadott rendeletek túlnyomó többsége a védelmi célként a törvényben rögzített általános és homályos fogalmakat ismétli meg, illetve azokat újabbakkal egészíti ki, így az önkormányzatok sokasága védelemben kívánja részesíteni kulturális értékeit, hagyományos társadalmi rendjét, életviteli sajátosságait, és befolyásolni annak fejlődési irányát, megvédve helyi társadalmának életformáját, hagyományait, szokásait, rétegződését, karakterét, a település homogenitásának és közbiztonságának fenntartását. Néhány helyen a helyi fiatalság megtartását, a közösség kohézióját, identitásának megőrzését várják a rendeletről.

Több helyen rögzítik, hogy a rendellel a céljuk annak meghatározása, hogy a településre kik költözhetnek be, a közösség kikkel kíván együtt élni.

Az önazonossági szempontok szűkebb, tágabb mértékű felsorolását több esetben azzal zárják, hogy mindezekkel kívánják megvédeni mindazt, ami megkülönbözteti őket más településektől.

Néhány önkormányzat tényleges helyi specialitásra utal védendő célként, így például Aldebrő, amely a német nemzetiségi hagyományok tiszteletben tartását várja el, vagy Balatonföldvár, amelynek „kiemelt célja a helyi közösség szempontjából alapvető fontosságú – a települést alapító Széchenyi-család teremtette hagyományok, mint önazonosságot alkotó – védelemre érdemes települési értékek megőrzése.”

Az önazonosság védelme érdekében hozott rendellel az önkormányzatok egy része a település népességszámának stabilizálását kívánja elérni, másrészt a „kívánatos mértéket meghaladó” betelepülési hullámokkal, valamint az ingatlanszerzések aránytalan koncentrációjával/ ingatlanspekulációval/ befektetési céllal szemben lépnek fel.

Néhány önkormányzat megfogalmazta, hogy saját bevételeinek növelésével is biztosítani kívánja az önkormányzat által nyújtott közszolgáltatások stabilitását, minőségének javítását, továbbá a településképp megőrzését.

A rendeletek hatálya a túlnyomó többségben a település egészére kiterjed. Néhány rendelet – Gyermely, Héreg, Szomor, Hajdúböszörmény, Törökbálint, Tét, Vámoszabadi és részben Budapest XVI. kerülete – a zártkerti, külterületi, vagy konkrétan megjelölt településrészben vezette be a korlátozó szabályozást.

AZ ÖNAZONOSSÁG VÉDELME T SZOLGÁLÓ HÁROM ESZKÖZ

Lényegében három eszközt kínál a törvényi szabályozás, egyrészt élhet az önkormányzat az elővásárlási joggal és szabályozhatja annak rendjét. Másrészt feltételekhez kötheti a betelepülést és a lakcímlelésítést. Harmadrészt előírhat betelepülési hozzájárulást.

Ugyanakkor a rendeletek sokaságában szerepel, hogy a „képviselő-testület fenntartja azon jogát, hogy méltányossági alapon jelen rendelkezéseitől eltérő döntést hozzon”.

4. táblázat: Alkalmazott eszközök vármegyéenként
Table 4: Tools used by County

Vármegye	Rendeletek száma	Elővásárlás	%	Lakcímlétesítés tilalma	%	Betelepülési hozzájárulás	%
Bács-Kiskun	11	9	82	8	73	5	45
Baranya	7	7	100	5	71	1	14
Békés	1	1	100	0	0	0	0
Borsod-Abaúj-Zemplén	50	47	94	33	66	30	60
Csongrád-Csanád	3	3	100	2	66	0	0
Győr-Moson-Sopron	16	10	62	14	87	5	31
Hajdú-Bihar	8	7	87	4	50	3	37
Heves	26	24	92	24	92	13	50
Jász-Nagykun-Szolnok	16	14	87	13	81	13	81
Komárom-Esztergom	4	3	75	4	100	1	25
Nógrád	28	24	86	22	79	21	75
Pest	16	13	81	13	81	11	69
Somogy	5	4	80	1	20	2	40
Szabolcs-Szatmár-Bereg	22	22	100	21	95	15	68
Tolna	10	8	80	7	70	3	30
Vas	2	2	100	0	0	0	0
Veszprém	2	1	50	1	50	0	0
Zala	8	8	100	1	12	1	12
Budapest	1	1	100	0	0	0	0
Összesen	236	208	88	173	73	124	52

Forrás: saját gyűjtés és szerkesztés a <https://or.njt.hu/> alapján.
Source: own collection and editing based on <https://or.njt.hu/>.

AZ ELSŐ AZ ELŐVÁSÁRLÁSI JOG

Az önazonosság védelmére felkínált törvényi eszközök közül a legáltalánosabb (88%) az elővásárlási jog előírása és eljárásrendjének szabályozása. Az elővásárlás elsődleges szereplője a települési önkormányzat és öt többnyire a telekzsomszéd, majd egyéb települési polgár követi. A rendeletek jellemzően nem jelölik meg, hogy az önkormányzat milyen funkciót kíván megvalósítani az elővásárlással megszerzett ingatlanban.

A MÁSODIK A BETELEPÜLÉS ÉS A LAKCÍMLÉTESÍTÉS FELTÉTELHEZ KÖTÉSE

A betelepülés és a lakcímlétesítés feltételeit a rendeletalkotó önkormányzatok 73%-a szabályozta. E tekintetben két nagy csoportra oszthatóak a rendeletek.

Egyrészt rögzítik, hogy kik és milyen feltételekkel nem költözhetnek be a településre. A tilalmak köre meglehetősen széles, több helyen nem létesíthet lakcímet, aki a magyar nyelvet nem érti és nem beszéli, aki érvényes magyar vagy azzal egyenértékű okmányokkal nem rendelkezik, a nem magyar anyanyelvű személy esetén, aki nem ismeri a magyar nyelvet társalgási szinten, vagy akinek helyi bírság, vagy adótartozása van.

Visszatérő tilalmi ok, ha a betelepülő büntetett előéletű személy, változatos a konkrét bűncselekmény típusok felsorolása, amelyek esetében kizárt a betelepülés. Ugyancsak elvárás a legalább egy-, vagy két éves folyamatosan fennálló társadalombiztosítási jogviszony és munkaviszony.

Több, hatályban lévő rendelet kizárja a betelepülésből, „akit a Képviselő-testület – mérlegelési jogkörében meghozott döntésével – a rendelkezésére álló információk birtokában, a betelepülő személy ismert előélete alapján, a betelepülő személy személyes meghallgatását követően a közösségi együttélés szabályainak betartására alkalmatlannak tart”.

A másik korlátozó típus, amikor az önkormányzati rendelet meghatározza, hogy a be-költöző személyek számára mekkora lakóterület, egy főre jutó hasznos alapterület (10-től 25m²-ig terjedően) álljon rendelkezésre.

A következő feltétel az iskolai végzettség előírása, amely révén az ezt meghatározó rendeletek legalább szakmunkás bizonyítványt, vagy annál magasabb végzettséget írnak elő. Ezzel összefüggésben néhány önkormányzat azt a foglalkozási kört is előírta, hogy milyen szakképzettségűeket vár a településre. „A betelepülő legalább szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkezik, vagy középfokú szakképesítéssel rendelkezik, így különösen egészségügyi, elektronikai és elektrotechnikai, élelmiszeripari, építőipari, épületgépészeti, fa- és bútoripari, gépészeti, oktatási, rendészeti és közszolgálati, szociális ágazatokba tartozó szakképzettséggel, vagy felsőfokú végzettséggel rendelkezik.” A szakmákat előíró rendelkezésben felsorolt tevékenységek köre több településen is azonos, tájegységtől függetlenül.

A HARMADIK A BETELEPÜLÉSI HOZZÁJÁRULÁS

A betelepülési hozzájárulásról 124 rendeletben találhatunk szabályozást, vagyis a rendeletet alkotó önkormányzatok több mint fele élt ezzel a lehetőséggel. Pátyod és Feldebrő elvileg bevezette a betelepülési hozzájárulást, de csak annak visszafizetéséről és a mentességéről rendelkezik, miközben a mértékéről nem. Az utóbbi önkormányzat az eredeti rendeletben személyenként 50 ezer forintot írt elő, de ezt a rendeletmódosítással törölték. Kömlő is elvileg bevezette a betelepülési hozzájárulást, de annak tartalmáról nincsen semmilyen részletes rendelkezés.

A rendeletek csaknem háromnegyede a betelepülési hozzájárulást a lakcímlétesítés feltevéleként határozta meg és személyenként fizetendő összeget rögzített. A legkisebb hozzájárulást, 5 ezer forintot Pély önkormányzata írt elő, ezzel szemben ennek százszorosát, 500.000 Ft-ot kéri öt (Jánoshalma, Keszeg, Somoskőújfalu, Terény és Rajka) önkormányzat. Kimagaslóan magas, 2 millió forint összegű betelepülési hozzájárulást köteles megfizetni, aki Biatorbágy város közigazgatási területén lakcímet kíván létesíteni.

A leggyakoribb összeg 50 ezer forint, ezt 39 önkormányzat, míg 100 ezer forintot 21 önkormányzat írt elő betelepülő személyenként.

A pénzügyi elvárást megfogalmazó rendeletek bő egynegyede ingatlanonként határozta meg a hozzájárulás összegét. A legkisebb hozzájárulást, 20 ezer forintot Gyulaháza írta elő ingatlanonként, ezzel szemben Győrújbarát, Rajka és Zalkod másfél millió forint hozzájárulásról rendelkezett.

Sajátos módon rendelkezett a betelepülési hozzájárulásról Kiskunhalas. Ebben a városban a betelepülésének jóváhagyásáról szóló határozat jogerőre emelkedésétől vagy a tulajdonjog ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzésétől számított egy év leteltét követően kell 500 ezer forintot fizetni, amennyiben a jelzett egy éven belül megsérti a közösségi együttélés alapvető szabályai és vele szemben közigazgatási bírság kiszabására kerül sor.

Egyes önkormányzatok, mint például Iliny, Litke és Keszeg rendelkeztek arról, hogy az ingatlan tulajdonszerzéssel összefüggő hozzájárulás 1 millió forint, míg a lakcímbjelentéshez kötődő elvárt összeg 100, 200 vagy 500 ezer forint személyenként.

Néhány önkormányzat, mint például Galgagyörk, Somoskőújfalu különbséget tesz a tulajdonszerzéssel összefüggő lakcímlétesítéshez kötődő és a bérleti jogcím alapján történő lakcímlétesítés közötti hozzájárulás között. Míg az első esetben egyszeri 100 ezer forintot kell fizetni, addig a bérlet esetén havonta 50, vagy 60 ezer forintot írnak elő kérelmenként az hozzájárulásként.

Cered község eltérő hozzájárulást írt elő az állandó lakosként, illetve üdülő tulajdonosként betelepülők számára. Rajka önkormányzata az ingatlanszerzéssel összefüggő hozzájáruláson túl különbséget tesz a bérlők lakcímbjelentéssel összefüggő hozzájárulása között attól függően, hogy a bérbeadó tulajdonos rajkai lakcímmel rendelkezik, vagy sem.

Néhány önkormányzat az ingatlanszerzéssel összefüggő hozzájárulás mértékét a vételár százalékaiban határozta meg. A legmagasabb arányt, 10%-ot Hugyag község írt elő, míg 5%-ban határozta meg a hozzájárulás mértékét Kisbárkány, Patak, valamint Törökbálint, ahol viszont kikötötték, hogy a vételártól függetlenül minimum ötmillió forint betelepülési hozzájárulás mértéke.

Balatonföldvár város a lakó- és üdülő rendeltetésű ingatlanok számának folyamatos növekedése miatt, a közmű- és közszolgáltatási rendszert érintő megnövekedett feladatok finanszírozásának forrását betelepülési hozzájárulás bevezetésével kívánja kiegészíteni, amelynek a mértéke az ingatlan vételárának két százaléka.

KÜLÖNLEGESSÉGEK ÉS SAJÁTOS HELYZETEK

Miközben a rendeletek túlnyomó többsége érthető módon nem tudta megfelelően megragadni a védendő önazonosságának a lényegét és a sajátos, a többi településtől megkülönböztető jellegét, addig az elfogadott rendeletek túlnyomó többsége csoportosítható a szerint, hogy mely rendeletek kerültek másolásra. Az érthető, hogy a közös önkormányzati hivatalt alkotó települések szabályozása a közös jegyzőnek köszönhetően hasonló, viszont a másolás egyéb látható tünete, amikor a község a városias jelleg megőrzését várja el, vagy amikor tömeges betelepüléstől kívánja védeni a községet, miközben az elmúlt évtizedben 20%-kal csökkent a lakosság száma.

Ugyanakkor az önkormányzatiság mégis nyomokban, de felbukkan. Erre példa Tokod nagyközség gyakorlata, miután a képviselő-testület az október végén elfogadott rendeletéről egy hónap múlva úgy döntött, hogy nem lépteti hatályba, viszont kérdőíves lakossági felmérést kezdeményezett. Ebben minden a szabályozásban felmerülő érdemi kérdésre választ várnak a lakosságtól.

Ezzel szemben Keszeg község úgy írt elő településismereti vizsgát a betelepülni szándékozókna, hogy a vizsga „tananyaga” nem érhető el,¹⁰ viszont részletesen szabályozzák a képviselő-testület előtt leteendő írásbeli és szóbeli vizsga menetét és értékelését, sőt annak eredményétől függően, sávosan mérsékelik a betelepülési hozzájárulás mértékét.

Ugyancsak sajátos helyzet alakult ki Rimóc községben, ahol a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Alapítvány tulajdonában álló – Európai Unió és hazai fejlesztési forrásból kialakított – szociális bérlakásokba betelepülőkre írt elő a község rendeletében személyenként 300 ezer forint hozzájárulást, valamint büntetlen előéletet és a lakcímlétesítést megelőző 2 éven belül legalább 365 napos biztosított jogviszonyt. A Felzárkózó Települések kormányzati programban a projektet megvalósító által meghatározott pályázati feltételek valóban szociális szempontokat vettek figyelembe, mind az anyagi hozzájárulás mértékét, mind az egyéb feltételeket illetően.¹¹ A rimóci probléma is jelzi, hogy az önazonosság homályos szabályozása nem segíti a tényleges szegénység felszámolása érdekében tett intézkedéseket sem.

VÉLEMÉNYEK

Az önazonosság védelme ügyében meghozott önkormányzati rendeletek kapcsán a sajtó többnyire egy-egy konkrét esetre és anomáliára fókuszált. Viszonylag kevés írás jelent meg a téma átfogó vizsgálata alapján. E tekintetben kiemelendő a Jelen hetilap¹² és a HVG hetilap.¹³ A média tudósítások sok tekintetben meglehetősen egysíkúan foglalkoznak a kérdéssel és ugyanarra a problémára fókuszálnak. Ezért kértem meg a téma iránt érdeklődő és a társadalompolitikai folyamatokat ismerő elméleti és gyakorlati szakembereket, hogy röviden fogalmazzák meg véleményüket, amelyeket rövidítve közlök.

„Jóindulatúan azt feltételeztem, hogy a tudós miniszter meghallotta a szakma szavát és ezért alkottak meg egy olyan törvényt, amelyben a betelepülő új lakóknak hozzá kell járulni az infrastruktúra fejlesztéséhez. A későbbiek során ez azonban egy furcsa ideológiai körítést is kapott, és a gyakorlatban teljesen úgy néz ki, hogy a bevándorló ellenes ország lehetővé teszi azt, hogy a települési önkormányzatok is bevándorló ellenes politikát folytassanak.

A probléma ebben az, hogy Magyarország egységes nemzetállam és ilyen jogosultsága nem lehet a települési vezetőknek. A polgármester és a képviselők nem a tulajdonosai a településnek.

Személyesen ismerve a minisztert, nem tudom elképzelni, hogy ő asszisztálna a rassziz-mushoz. Minden nyilatkozatában tagadta is, hogy ez a törvény a cigányok/romák betelepü-lése ellen irányulna. A gyakorlatban azonban úgy tűnik, hogy mégis.

Erre utalnak a büntetlen előéletre, sőt akár a feddhetetlenségre vonatkozó, valamint az iskolai végzettséget, a minimum szakmunkás bizonyítványt előíró követelmények.

Érdekes az is, hogy a híradások szerint valójában csak arról van szó, hogy a polgármester, illetve a képviselők személyesen szeretnének dönteni arról, hogy ki költözhet be az adott te-lepülésre, hiszen nyilatkozataik szerint, ők minden követelmény alól felmentést adhatnak. Pénzt nem tudnak adni az önkormányzatoknak, jogot adnak arra, hogy pénzt szedjenek be. Gumicsont, ennél a versenyképes járáások program jobb ötlet volt.”

Szegvári Péter¹⁵

„A valódi önkormányzati kérdések helyett a kormányzat ”gumicsontként” bedobta a helyi önazonosság védelméről szóló törvényi szabályozást, ami lehetővé tette a helyi ön-kormányzatok számára, hogy a helyi identitásuk meghatározása mellett sajátos szabályokat állapítsanak meg a településükre való beköltözéssel kapcsolatban. Túl azon, hogy olyan kérdést, a helyi önazonosságot kívánja a törvény a helyi önkormányzatokkal jogilag meg-határozatni, ami ”alkalmatlan eszköz” ehhez, hiszen ez jogilag nem értelmezhető, emellett alkotmányjogi és településfejlesztési szempontból is problémás. Majtényi László véleménye szerint: „Úgy fogadtak el egy cigányellenes törvényt, hogy a cigány szót le sem kellett írni-uk.” A szabályozás célja vélhetően hasonló ahhoz, ahogy a sebességkorlátozó táblákat kihe-lyezik azokra az utakra, ahol a felújítást és a kátyúzást nem tudják megoldani, de a felelős-séget az esetleges balesetekért, károkért áthárítják az érintettekre. A ”gyűttment törvény” ugyanis lehetővé teszi a helyi önkormányzatok számára, hogy a betelepülés szabályait újra-gondolják, s megakadályozzák a települések túlnépesedését, mivel helyi források híján nem tudják követni a növekvő lakosságszámmal együtt járó fejlesztési igények teljesítését. Pedig a tiltás helyett a települések versenyképességét kellene erősíteni azzal, hogy a kormányzat részéről biztosítják a helyi önkormányzatok autonómiájának gazdasági és jogi feltételeit.”

Bagyin József¹⁶

„Aszód két szomszéd településén, Iklad és Domony földbirtokosai anno, úgy gondolták, hogy drága sok csőszot alkalmazni a termés megőrzésére. A települési önazonosság módszerét hasznosították.

Mivel a két falu lakossága más-más nemzetiséghez tartozik, az önazonosságuk értelmében „hadiállapotot” hirdettek ki a német és a szlovák ajkú települések lakossága között. Ez olyan jól működött, hogy fizikai atrocitás nélkül nem tehetett be egyik falusi sem a lábát a másik falu területére. Így biztosítva volt a termés a lopás ellen, mert mindenki határőrnek érezte magát. Ez az 1950-es évekig működött. A változás akkor következett be, amikor Ikladon létrejött az Ipari Műszergyár, a két falu lakói ott együtt dolgoztak. A fiatalok „mertek” a másik faluból házasodni is. Ma már ismerik, elfogadják egymást és az önazonosságuk is megmaradt.”

Matusz Tamás¹⁷

„Már a helyi önazonosság védelméről szóló törvényalkotási szándék – önmagában is – az érdeklődés/várákozás középpontjába került úgy a települések, mint a lakókörösségek körében. A szabályozás szükségessége mellett érvelő közmédia-kampány és az erre épülő regionális rendezvények tovább fokozták a várákozást az emberekben, hogy a Kormány ezen intézkedése majd „megvédi” a közösségeket a nemkívánatos betelepülők elől.

A törvény és a végrehajtást szabályozó kormányrendelet megjelenését követően sorra születtek meg a helyi rendeletek, melyek nagyon nagy részét a Kormányhivatalok hatályon kívül helyezték azok Alaptörvénybe ütköző részletszabályozásai miatt. Ugyanis kiderült, hogy a helyi Önkormányzatok településvédelmi elképzeléseinek egy része sérti az egyének identitásának és a szabad mozgásának jogát.

Aztán azzal is szembetalálkozott a települések jó része, hogy a jogvédelmi eszközeinek alkalmazása közül talán a legfontosabbat, az elővásárlási jogot hiába foglalják rendeletbe, ha ennek gyakorlati megvalósítását a forráshiány el fogja lehetetleníteni.

Tehát maradt a lakcímlétesítés korlátozott szabályozásának lehetősége a helyi önkormányzatok számára, mely a felfokozott előzetes várákozásokkal szemben jóval kisebb mozgásteret enged számukra.

Mindenesetre a települések önazonosságának megvédését célzó téma felvetése és véghezvitele több hónapon keresztül uralta a közbeszédet úgy, hogy nem kellett forrást rendelni hozzá. Arról pedig utólag már nem szól a fáma, hogy ez mennyire hasznosul majd a való életben, mert ez csalódást okozna az emberekben.”

„Az identitás egy kulturális és politikai eszmerendszer, amit az alkotmányértelmezés és a politikai diskurzus keretei között lehet normálisan kezelni, nem feltétlenül külön törvényben. Itt három jogállami pillért szükséges komolyan venni:

- a Helyi Önkormányzatok Európai Chartáját,
- az Alkotmányt,
- a helyi önkormányzatokról szóló törvényt.

A fentebb említett értelemben vett helyi identitás minimumkövetelményei levezethetők ebből a hármass jogállami pillérből. Arról nem szólva, hogy a helyi identitás nem is igazán egységesíthető, és éppen az önkormányzati autonómia adja meg azokat a kereteket, amelyek között a fogalom rugalmasan értelmezhető, alkalmazható.

Van azonban olyan önkormányzat (pl. Pányok, de lehet még máshol is ilyen), ahol már a polgármester is szlovák, két képviselő szintén szlovák, és nem beszél magyarul. A helyzet a választás eredménye, ugyanis a település lakosságának 60%-a már szlovák. Ebben az esetben mi lesz? A szlovák polgármester fogja megakadályozni további szlovák polgár betelepedését? Ahol a lakosság nagyobb része már szlovák, ott egyre nehezebb lesz a nagy magyarkodó helyi identitás értelmezése. Kicsit vicces lesz, amikor a szlovák többségű önkormányzat kö-römszakadtáig védi majd a magyar falu önazonosságát.

Ahogy láttam, a mi vármegyénkben is elég sok önkormányzat alkotott már rendeletet. Mindenütt egyértelműen kiolvasható, hogy hogyan is értelmezik az önazonosságot, többnyire ugyanúgy: a cigány betelepülők korlátozását lehet látni a háttérben. Valahol láttam a feltételeknél a magyar nyelv ismeretének előírását is. Ez bizonyára a szlovákoknak szól. Nesze neked Európa!”

Végezetül egy rövid megjegyzés Czuczor Sándortól,¹⁹ amely jól érzékelteti az identitás kérdésének problémáját. „Szerintem a kisvárosok vannak a legrosszabb helyzetben, mert még nem találták meg magukat. A falusi, egymást segítő múltat már maguk mögött hagyták és a nagyvárosi, polgári életmódot még nem érték el. Ezt az átmeneti állapotot teljesen más szemszögből úgy látják Amerikában, hogy a kisváros az, ahol bedugod a villanyborotvát a konnektorba és azonnal elhalványul az utcai világítás.”

Szerettem volna olyan településvezetők véleményét is közölni, ahol megalkották az önazonosságvédelmi rendeletet, de sajnálatos módon nem küldték meg írásban álláspontjukat.

AZ ÖNKORMÁNYZATISÁG FONTOSÁGÁRÓL

Áttekintve 2025. év második félévében megalkotott önazonosságvédelmi önkormányzati rendeleteket megállapítható, hogy a megfogalmazott szakmai elméleti aggályokat a gyakorlatok igazolták. A visszaszorított önkormányzatiság keretei között a kormányzat által kínált korlátozott eszközök csak pótcselekvésre alkalmasak. A helyi rendeletalkotást tovább nehezítette, hogy mind a törvényi, mind a végrehajtásra született kormányrendeleti szabályozás önmagában is jelentős minőségi hiányosságokkal küzd, amely külön jogtudományi elemzést igényelne.

A rendeletek és az azokat megalkotó önkormányzatok alapvetően három nagy csoportba sorolhatóak.

A többség, jellemzően az ország Észak-magyarországi, az alföldi és Dél-dunántúli régiókban kimondatlanul ugyan, de a környékükön élő roma lakosságtól való távoltartásra alkotta meg szabályrendszerét. Ezek a települések a saját közigazgatási határukra kívánnak jelképesen falakat építeni, így is megóvni a jelen valóságukat. Itt a tilalmat a lakcímlétesítés feltételeivel és adott esetben az irreálisan magas betelepülési hozzájárulással kívánják érvényesíteni. Ezen rendeletek sokasága egy reális törvényességi felülvizsgálaton eszne, de érzékelhető, hogy a kormánynak nem célja a saját gyermeke életének az ellehetetlenítése. A települések védekezése érthető, viszont az azt megalapozni szándékozó cél és eszközrendszer álságos.

A roma és cigánykérdés megoldása többféle, de összehangolt beavatkozást igényel, amelyhez elengedhetetlenül szükséges lenne az önkormányzatiság újra szervezése, megerősítése és a helyi társadalmi kérdések kezelésre való alkalmassá tétele. A már kialakult és folyamatosan romló állapotú elgettősodott falvak kirekesztése csak növeli a problémák halmazát és az elodázással a feszültség fokozódik. Ahogy ma már egyetlen település sem tud egyedül önkormányozni, e tekintetben is elkerülhetetlen a térségi szemlélet és összefogás. A vizsgált rendeletekben kevésszer jelenik meg az együttműködés igénye, helyette a tiltás és kizárás a meghatározó.

A második csoportot az agglomerációs települések alkotják, ahol valóban jelentős az utóbbi időben a népesség számának növekedése, amely komoly infrastrukturális problémákat vet fel. Ezen települések esetében a tervezett és ütemezett betelepülés igénye teljesen érthető és működő, fenntartható önkormányzati rendszerben külön törvény nélkül is megoldható.

Ehhez a települési körhöz hasonló problémával küzdenek az üdülő települések, amelyek esetében az infrastruktúra ügye még bonyolultabb a szezonális igénybevevői kör miatt. Ez utóbbi két kategóriában a települési identitás ügye is egészen másként értelmezhető, mivel a régi hagyományok már nyomokban sem fedezhetőek fel, csak skanzen jelleggel.

Negyedik kategóriaként felsejlik azon települések köre, amelyek a határon túlról, jelesül elsődlegesen Szlovákiából betelepülők korlátozására törekszik, de a számosságuk még nem jelentős. Ennek ellenére vizsgálendő, hogy e tekintetben mennyiben felelnek meg a szabályozások az európai uniós normáknak.

Mindezek alapján jól érzékelhető Magyarország „kettészakadása”, egyrészt az elszegényedő és lélekszámban is csökkenő régiókra, másrészt a növekvő, gyarapodó és fejlődő központi és nyugati régiókra.

Mindezen problémák megoldásához ígért eszközök elmaradtak, míg a meglévők alkalmazatlanok. Mai példával élve egyértelmű, hogy átfogó és jól tervezett útfelújításra, adott esetben bővítésre lenne szükség, e helyett a kátyúzáshoz szükséges helyi erőforrások sem állnak rendelkezésre.

A törvény alapján született rendeletek ugyanakkor felhívták a figyelmet néhány fontos kérdésre.

Az együttműködés, együttgondolkodás hiánya azért is sajnálatos, mert az országban még mindig vannak jól definiálható eltérő adottságú, sajátosságú térségek és tájegységek, amelyekben az érintett önkormányzatok közösen erősíthetnék a közös önazonosságukat.

Fontos lenne, ha a lakhatás állapota és annak javítása minden településen a figyelem középpontjába kerülne. E tekintetben a helyzetfelmérés és a problémák beazonosítása után lehetne országos programot indítani, amelyhez viszont megint elengedhetetlenül szükség lenne az önkormányzatok önkormányzó képességére. Amíg a téli tűzifa elosztás centralizáltan szervezett, addig továbbra is helyben fagynak meg az emberek.

Az áttekintésem során nem vizsgáltam a rendeletet alkotó települések választott szereplőinek a politikai hovatartozását, az ingatlanforgalmat. Ugyanakkor érdemes lenne az ország több térségében mélyebb vizsgálatokat végezni, amely során kimutathatóvá válna az önkormányzás hiánya is. Ugyancsak nem tértem ki a betelepülést korlátozó más országok eltérő gyakorlatára sem.

A település, a térség, a vármegye identitásának ápolása és erősítése továbbra is fontos kérdés. Az ehhez jelenleg is rendelkezésre álló törvényi szabályozások²⁰ hatásának országos elemzése még várat magára és ezért is sajnálatos, hogy most egy, a problémák széles körének érdemi megoldására alkalmatlan, látszatintézkedéssel kívánta pótolni a kormányzat a valódi önkormányzatiságot. Vitaindítónak és gondolatébresztőnek szánt írásomat végül Fogarasi József²¹ summás véleményével zárom:

„A helyi önkormányzás – ugyanis nem más, mint – egy adott település lakossága autoididakta módon tanult-összehangolt improvizációs tevékenység-folyamata, saját élettevékenysége önálló megvalósítására, amelyhez nincs szükség központilag előállított partitúrára és abból vezénylő dirigensre.”

JEGYZETEK

- 1 <https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-evterkelo-beszede-2025-02-22/>
- 2 Lásd a helyi önazonosságról szóló 2025. évi XLVIII. törvényt.
- 3 <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szotar-F14D3/i-i-F266A/identitas-F267C/?list=eyJmaWx0ZXJzIjoeyJNVSI6IFsiTkZPX0x-FWF9MZXhpa29ub2tfRjE0RDMiXX0sICJxdWVyeSI6ICJhem9ub3NzXHUwMGUxZyJ9>
- 4 <https://telex.hu/komplex/2026/02/09/szoltak-hogy-a-viktor-levette-a-vedelmet-a-gyarrol-rogan-antal-rakuldte-a-titkosszolgalatot-a-samsung-godi-gyarara>
- 5 <https://www.ludovika.hu/blogok/kormblog/2025/07/28/ki-a-gyuttment-avagy-a-helyi-onazonossag-zsakbamacska/>
- 6 <https://qubit.hu/2025/11/19/kozvetesszuk-az-ajbh-oldalarol-eltuntetett-dokumentumokat>
- 7 <https://or.njt.hu/onkorm/1:3:-:2025:-:1:%C3%B6nazonoss%C3%A1g:-:/1/50>
- 8 Lásd a helyi önazonosság védelméről szóló törvény jogvédelmi eszközeinek alkalmazására vonatkozó szabályokról szóló 240/2025. (VII. 31.) Korm. rendeletet.
- 9 A rendeleteket a Nemzeti Jogtár Önkormányzati Rendelettára - <https://or.njt.hu/> - alapján gyűjtöttem össze és a vizsgálat lezárására 2026. január 25-vel került sor.
- 10 Nincs rajta a honlapon: <https://www.keszeg.hu/search/node/telep%C3%BCI%C3%A9s%20ismeret>
- 11 <https://fete.hu/berlakaskisokos/>

- 12 Zongor Gábor: *A betelepülés korlátozása helyett önkormányzati autonómiát*, Jelen 2025. augusztus 19. Elérhető: <https://jelen.media/a-betelepules-korlatozasa-helyett-onkormanyzati-autonomiat/>
- 13 HVG, 2026. január 8., 14–15.
- 14 Agg Zoltán közgazdász, újságíró, egyetemi oktató.
- 15 Szegvári Péter közigazgatási és területfejlesztési szakember.
- 16 Bagyin József Aszód város nyugalalmazott polgármestere.
- 17 Matusz Tamás Hidvégardó község volt polgármestere, önkormányzati képviselője.
- 18 Sivák József volt kormánytisztviselő, Pányok község volt polgármestere.
- 19 Czuczor Sándor címzetes gimnáziumi igazgató, világpolgár és utazó.
- 20 Lásd a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvényt, valamint a településképp védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényt, amelyekben ugyan sem az önazonosság, sem az identitás nem jelenik meg, de érdemében segítik a települési értékek őrzését és ápolását.
- 21 Fogarasi József közéleti szakíró.

IRODALOMJEGYZÉK

- Fetter Dóra– Imre Réka – Somfai Dávid – Vatai Dalma: *Szigorúan ellenőrzött gyűttmentek*, HVG, 2026. január 8., 14–15.
- Kiss Norbert: *Ki a gyűttment?, Avagy a helyi önazonosság zsakbamacskája*, Budapest, 2025.07.28. Elérhető: <https://www.ludovika.hu/blogok/kormblog/2025/07/28/ki-a-gyuttment-avagy-a-helyi-onazonossag-zsakbamacskaja/> (Letöltés ideje: 2025.08.05.)
- Szűcs Jenő: *Nemzet és történelem*, Budapest, 1974, 669.
- Zongor Gábor: *A betelepülés korlátozása helyett önkormányzati autonómiát*, Jelen, 2025. augusztus 19. Elérhető: <https://jelen.media/a-betelepules-korlatozasa-helyett-onkormanyzati-autonomiat/> (Letöltés ideje: 2026.03.25.)

JOGSZABÁLYOK

- 2025. évi XLVIII. törvény a helyi önazonosságról.
- 240/2025. (VII. 31.) Korm. rendelet a helyi önazonosság védelméről szóló törvény jogvédelmi eszközeinek alkalmazására vonatkozó szabályokról.
- 2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról.
- 2016. évi LXXIV. törvény a településképp védelméről.

INTERNETES FORRÁSOK

- Miniszterelnök. Elérhető: <https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-evterkelo-beszede-2025-02-22/> (Letöltés ideje: 2025.08.05.)
- Keszeg község önkormányzata hivatalos honlapja. Elérhető: <https://www.keszeg.hu/search/node/telep%C3%BCI%C3%A9s%20ismeret> (Letöltés ideje: 2026.01.31.)

- Magyar Máltai Szeretetszolgálat. Elérhető: <https://fete.hu/berlakaskisokos/> (Letöltés ideje: 2026.02.08.)
- Magyar Etimológiai Szótár. Elérhető: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szotar-F14D3/i-i-F266A/identitas-F267C/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJ-NVSI6IFsiTkZPX0xFWF9MZXhpa29ub2tfRjE0RDmiXX0sICJxdWVyeSI6ICJhem9ub3NzX-HUwMGUxZyJ9> (Letöltés ideje: 2025.08.05.)
- Qubit.hu hírportál. Elérhető: <https://qubit.hu/2025/11/19/kozzetesszuk-az-ajbh-oldalarol-eltuntett-dokumentumokat> (Letöltés ideje: 2026.02.01.)
- Telex hírportál. Elérhető: <https://telex.hu/komplex/2026/02/09/szoltak-hogy-a-viktor-levette-a-vedelmet-a-gyarrol-rogan-antal-rakuldt-e-a-titkosszolgalatot-a-samsung-godi-gyarara> (Letöltés ideje: 2026.02.11.)

Fábrián László: Kéregtérkép – Madarak, fák, bangyák